

UMEÅ UNIVERSITET

Kontroversiella frågor

Alumni 2025

CVIL

Controversial Issues in Leadership

- Forskargrupp

- Björn Ahlström (Projektledare)
- Ulf Leo
- Magnus Larsson
- Anna Rantala
- Pär Poromaa Isling

- Syftet med projektet

- Att bedriva forskning
- Att undersöka vilka kontroversiella frågor svenska rektorer möter i sitt yrke
- Att jobba nära praktiken
- Att arbeta tillsammans med rektorer kring dessa kontroversiella frågor
- Utveckla utbildning

Definition som vi utgår ifrån

- Kontroversiella frågor kan i bred bemärkelse definieras som sådana frågor som väcker starka känslor och skapar spänningar i såväl samhälle som i skolors och förskolors vardagspraktik.

Hur och varför?

- Tidigare forskning har lyft fram kontroversiella frågor ur en lärares perspektiv
- Det saknas forskning om vilka kontroversiella frågor rektorer hanterar i sin ledarskapspraktik
- Utforskande/induktivt förhållningssätt
- Intervjuer med totalt 26 rektorer
- Exempel på frågor
 - Vilka kontroversiella frågor är viktigast för dig just nu som rektor?
 - Vilka är de kontroversiella frågor som du har haft tidigare?
 - Finns det kontroversiella frågor kopplade till aktörer inom och/eller utanför organisationen?
 - Vilka är de kontroversiella frågorna som du tror att rektorer kommer att behöva ta itu med i framtiden?

Artiklar

Publicerade

- Rantala, A. Ahlström, B. Leo, U. Larsson, M. & Poromaa, P. (2023) På besök i svenska förskolerektorerers kontroversiella rum, [Visiting preschool principals' controversial spaces] *Nordisk barnehageforskning*

Accepterade

- Larsson, M. et. al. *Managing controversial issues – Exploring the agency of school principals in the Swedish education system*

I pipeline

- Poromaa, P. et. al. *Exploring Schools as Controversial Spaces: Variations in Content and Impact on Leadership Practices* (Submitted)
- Ahlström, B. et. al. *Echoes from the Hallways: Mapping the Controversial Issues of School Leaders* (Work in progress)

Planerade

- Leo, U. et. al. Fokus på professionshandledning och dilemman

På besök i förskolerektors kontroversiella rum

- Syftet med denna studie är att synliggöra några av de kontroversiella frågor som rektorer arbetar med i sin vardag, med en ambition att öka kunskapen om rektors ledarskap i förskolan. Ett specifikt fokus är vilka frågor förskolechefer tycker är kontroversiella och vad som kännetecknar dem

Studie 1

Från dilemmatiska till kontroversiella rum

- Dilemmatiskt rum har dilemman i fokus
 - Har ingen lösning
- Kontroversiellt rum har kontroversiella frågor i fokus
 - Kan vara svårt att hantera men kan ha lösningar
- Kontroversiella rum, såväl som dilemmatiska rum, beskriver rektors positioner, positionering, relationer, maktförhållanden, förhandlingar, konstruktioner och navigering i relation till ett kontroversiellt ämne
- De kontroversiella rummen påverkar rektors ledarskap och deras upplevelse av att vara rektor

Resultat

Rektors kontroversiella rum	Uttryckta kontroversiella frågor
Lojalitet som kontroversiellt rum	Delaktighet och inflytande
	Friktion mellan aktörer
	Professionella normer
Ledning som kontroversiellt rum	Chefskap
	Ansvarsfrågor
	Målkonflikter
Normer och värden som kontroversiellt rum	Värderingar och åsikter
	Svåra samtal

Lojalitet s

*Ska jag göra som kommunal tjänstemän kräver av mig eller ska jag följa mitt eget hjärta, så att säga, mitt eget omdöme? Jag tycker ofta att det är så svåra frågor.
(Rektor 6)*

siellt rum

Detta rum består av kontroversiella frågor där rektor **behöver navigera mellan olika aktörer, direktiv och/eller normer**. I vissa fall känner de att de **behöver vara lojala och positionera sig** till någons fördel, även om det kan stå i konflikt med deras egna åsikter och normer. I andra fall känner de att de inte kan positionera sig till någons fördel även om de skulle vilja det.

Ledarskap som kontroversiellt rum

Jag vet att vi ett år hade målet att arbeta mot barnfetma. Målet var att vi skulle sänka barnens BMI (Body Mass Index). Det väckte ganska starka reaktioner från alla (Rektor 1).

Detta kontroversiella rum skapas utifrån att rektor påverkas av olika känslor. Det handlar till exempel om att hantera **medarbetarnas känslor** men också sina egna när det kommer till upplevelsen av att behöva hantera uppgifter som enligt rektorn faktiskt **ligger på någon annans skrivbord**. Det handlar också om att rektor behöver **navigera mellan statliga och kommunala krav och mål**, som ibland kan upplevas stå i konflikt med varandra.

Normer och värden som kontrovers

Kanske, om jag är en väldigt tydligt praktiserande kristen och vill att alla ska leva på mitt sätt, eller om jag är homofob eller vad som helst, alla dessa saker som vi privat uppenbarligen har rätt att vara, men när det krockar med förskolan ... jag tycker att det ibland är lite svårt att hantera (Rektor 1).

I detta utrymme behöver **rektorn navigera mellan ideologier** som förespråkar **allas lika värde** och att sexualitet är naturligt samt hantera känslor och **åsikter som bryter mot detta hos anställda och vårdnadshavare.**

Results

Rektorsers kontroversiella rum	Uttryckta kontroversiella frågor	Mängd
Lojalitet som kontroversiellt rum	Delaktighet och inflytande	13
	Friktion mellan aktörer	11
	Professionella normer	10
Ledning som kontroversiellt rum	Chefskap	6
	Ansvarsfrågor	6
	Målkonflikter	3
Normer och värden som kontroversiellt rum	Värderingar och åsikter	4
	Svåra samtal	2

Slutsats

Rektorernas kontroversiella rum kan ses som ett uttryck för en utmanande position som kräver att man tar hänsyn till många intressen i sitt ledarskap. Att göra det i en organisation som kännetecknas av en stark jämlikhetskultur gör ledarskapet *i sig* till en utmaning. I sammanhanget riskerar många ledarskapshandlingar att uppfattas som kontroversiella, även om det är en naturlig del av att vara rektor.

Diskussion

- De kontroversiella frågor som rektorer i förskolan beskriver i sin praktik är främst kopplade till att vara ledare och chef för en organisation (lojalitet och ledning). Frågorna som handlar om normer, värderingar, ideologi och etik är inte lika synliga.
- Varför tror ni att bilden ser ut som den gör?
- Tänker ni att det ser liknande ut i andra verksamheter eller är detta skolformsspecifikt?

MAPPING SCHOOL PRINCIPALS CONTROVERSIAL ISSUES

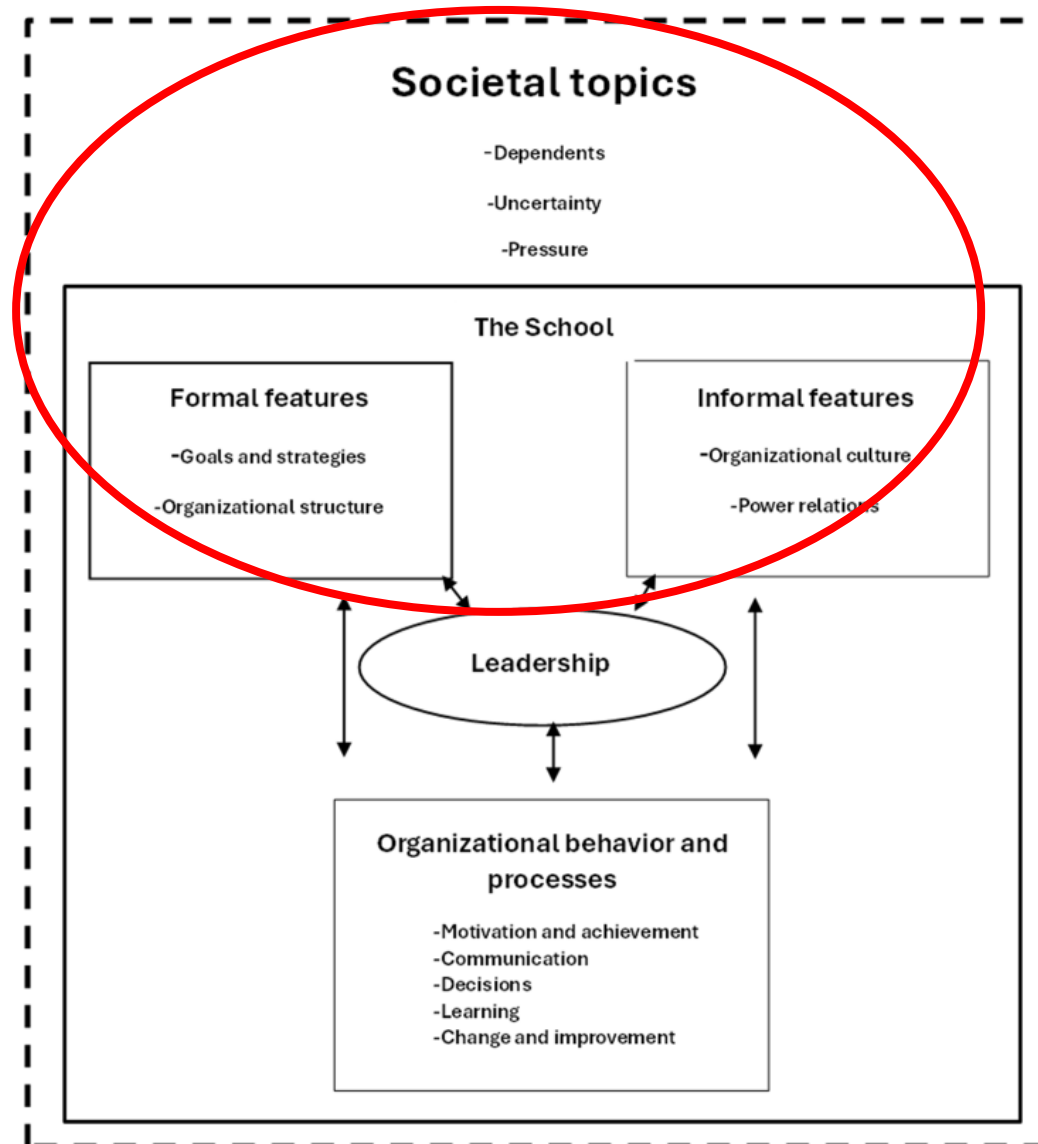
Syfte: Att kartlägga de frågor som svenska rektorer uppfattar som kontroversiella och behöver hantera i sitt yrke.

Metod: Individuella intervjuer med 26 rektorer (olika skolformer, huvudmän, storlekar och geografiska platser).

Teoretiska utgångspunkter

Jacobsen & Thorsvik 2021

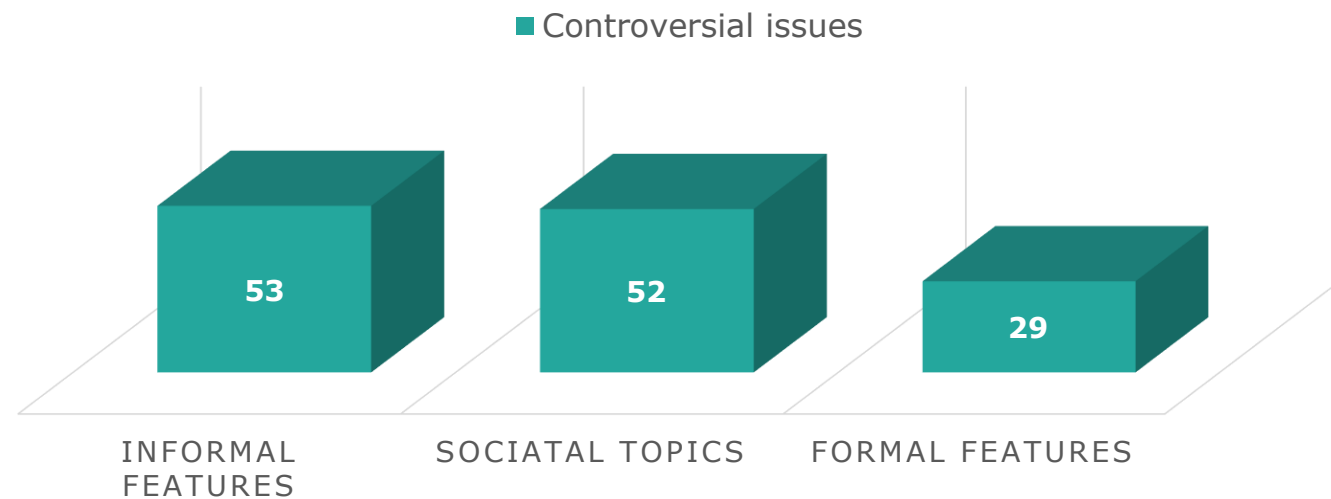
Analysprocessen

- I den här studien lägger vi särskild vikt vid en huvudfråga i intervjuguiden: Vilka kontroversiella frågor är viktigast för dig just nu som rektor?
- Vi har inte baserat vår analys på den teoretiska definitionen av kontroversiella frågor. Därför betraktas det som rektorerna uppfattar som kontroversiellt som kontroversiellt i denna studie.
- Steg 1: De fem deltagarna i forskargruppen läste intervjuerna explorativt och skapade teman baserat på rektorernas svar.
- Steg 2: Vi kartlade rektorernas uttalanden (teman) i kluster med hjälp av Jacobsen och Thorsviks (2021) modell, som omfattar tre områden: samhällseliga ämnen, formella drag och informella drag, för att förstå kontroversiella frågors karaktär.
- Steg 3: Underkluster konstruerades i relation till varje område i modellen. Dessa underkluster skapades utifrån olika intressenter såsom rektorer, lärare, elever och vårdnadshavare med flera.

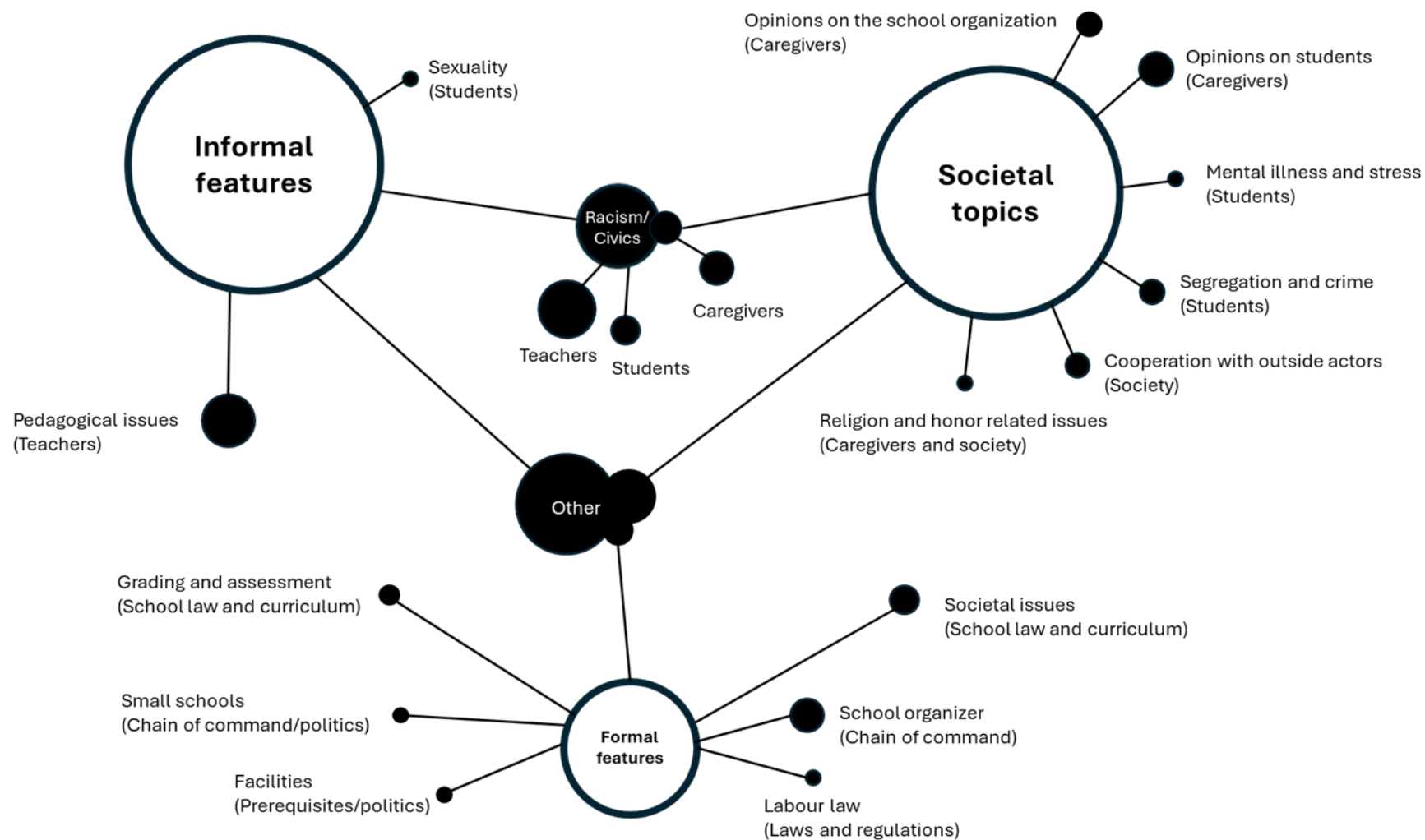

Results

KLUSTER I RELATION TILL KONTROVERSIELLA FRÅGOR

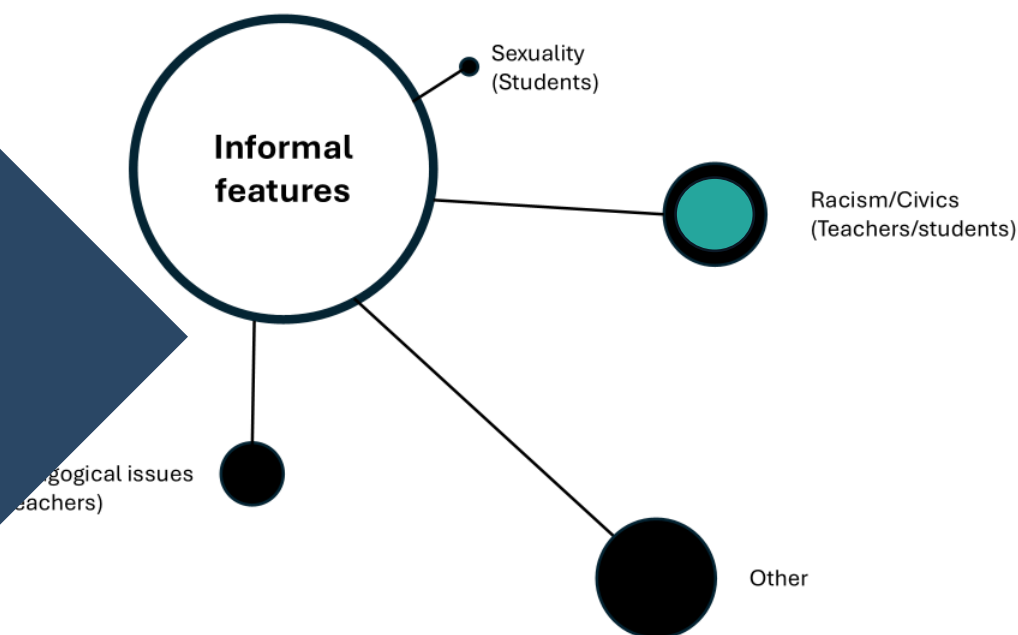

Underskluster av upplevda kontroversiella frågor

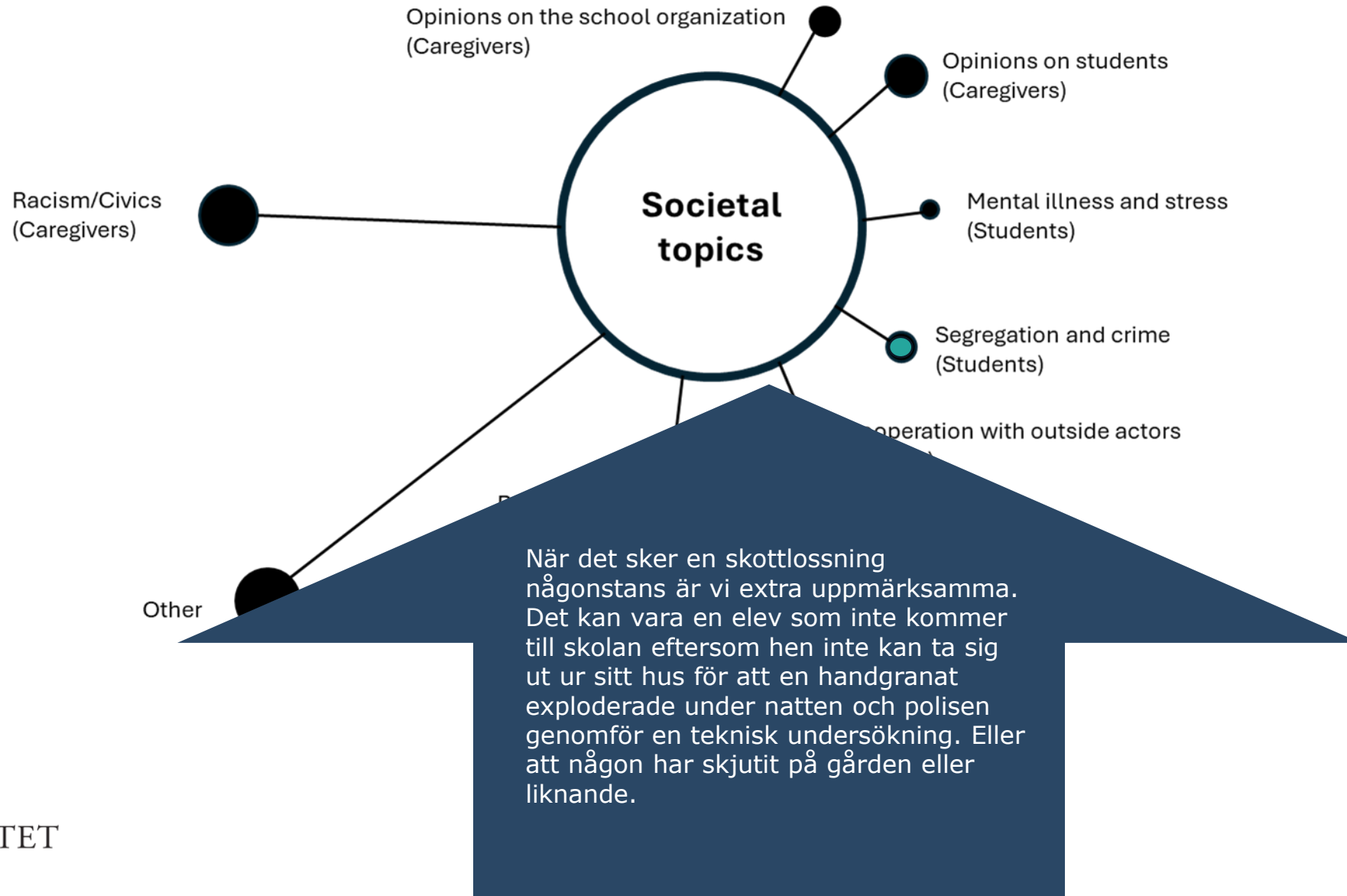

Informella drag

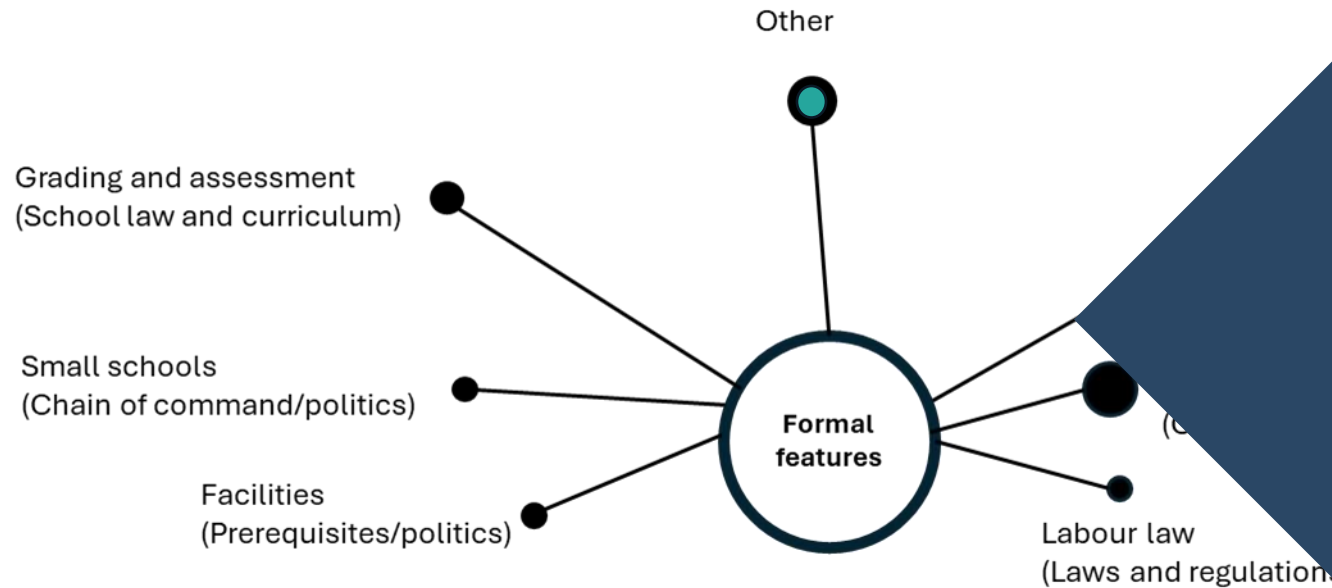
att säga till en person att "du är fördomsfull". För det är en skillnad om du är... öppet rasist... Det är inte fallet här, det här är en person som känner att han är en god människa men har en fullständig partiskhet, eftersom detta är något som pågår hela tiden. Jag tycker att det är väldigt svårt att ta upp med den personen, jag skulle verkligen vilja göra det, ... men jag gör det inte, för jag är feg.

Samhälleliga ämnen

Formella drag

Den administrativa
bördan ökar för
lärare, ofta uppfattar
de det som kontroll
och inte som stöd.

Slutsats I

- Kontroversiella frågor som rör informella drag och samhällsfrågor är dominerande i relation till rektorernas erfarenheter
- Rasism/samhällsrelaterade frågor (bland lärare, vårdnadshavare och elever) är den mest framträdande kontroversiella frågan som rektorer måste hantera
- Pedagogiska frågor och organisatoriska aspekter av att leda skolor uppfattas också som viktiga kontroversiella frågor som rektorer måste hantera

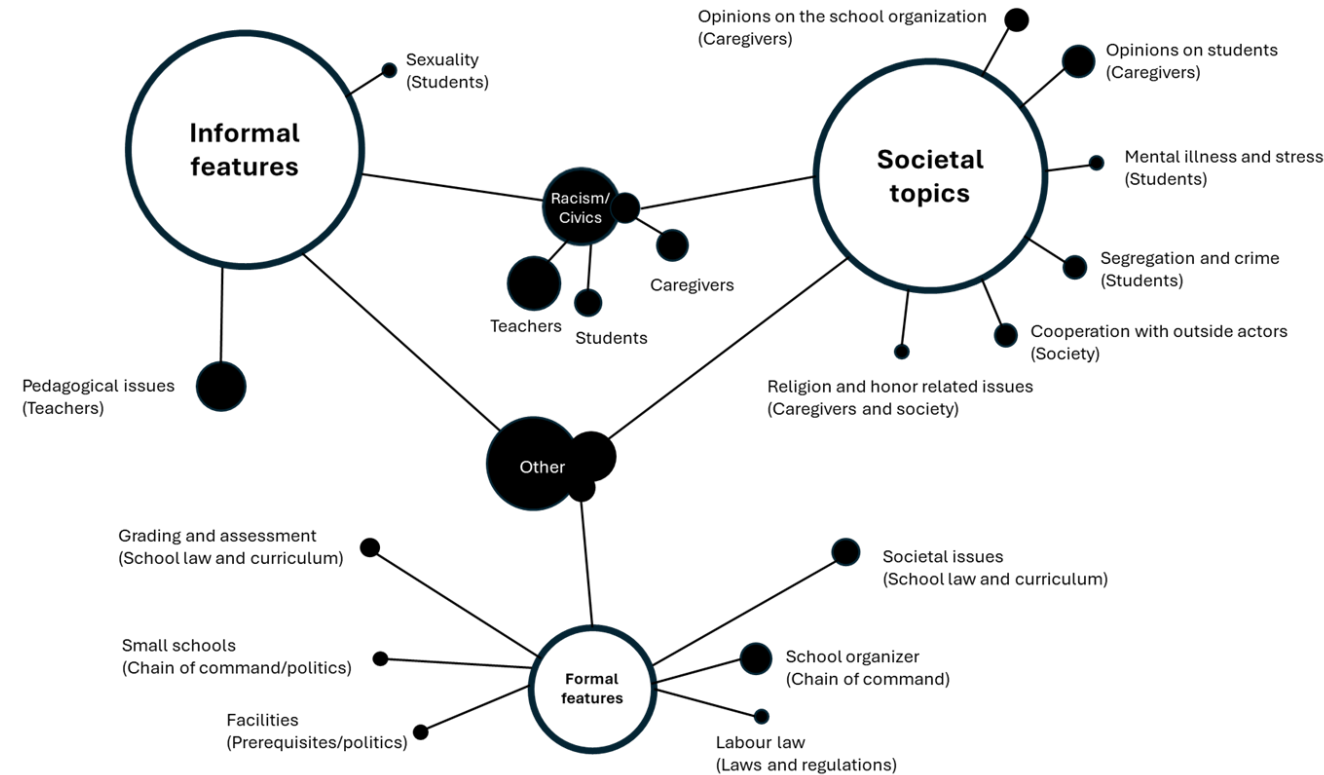
Slutsats II

- Rektorerne måste hantera viktiga kontroversiella frågor som kan relateras till vår definition av vad en KF är...
- ...vi kan dock också se att arbetsuppgifter som kan förknippas med att vara ledare också kan upplevas som kontroversiella

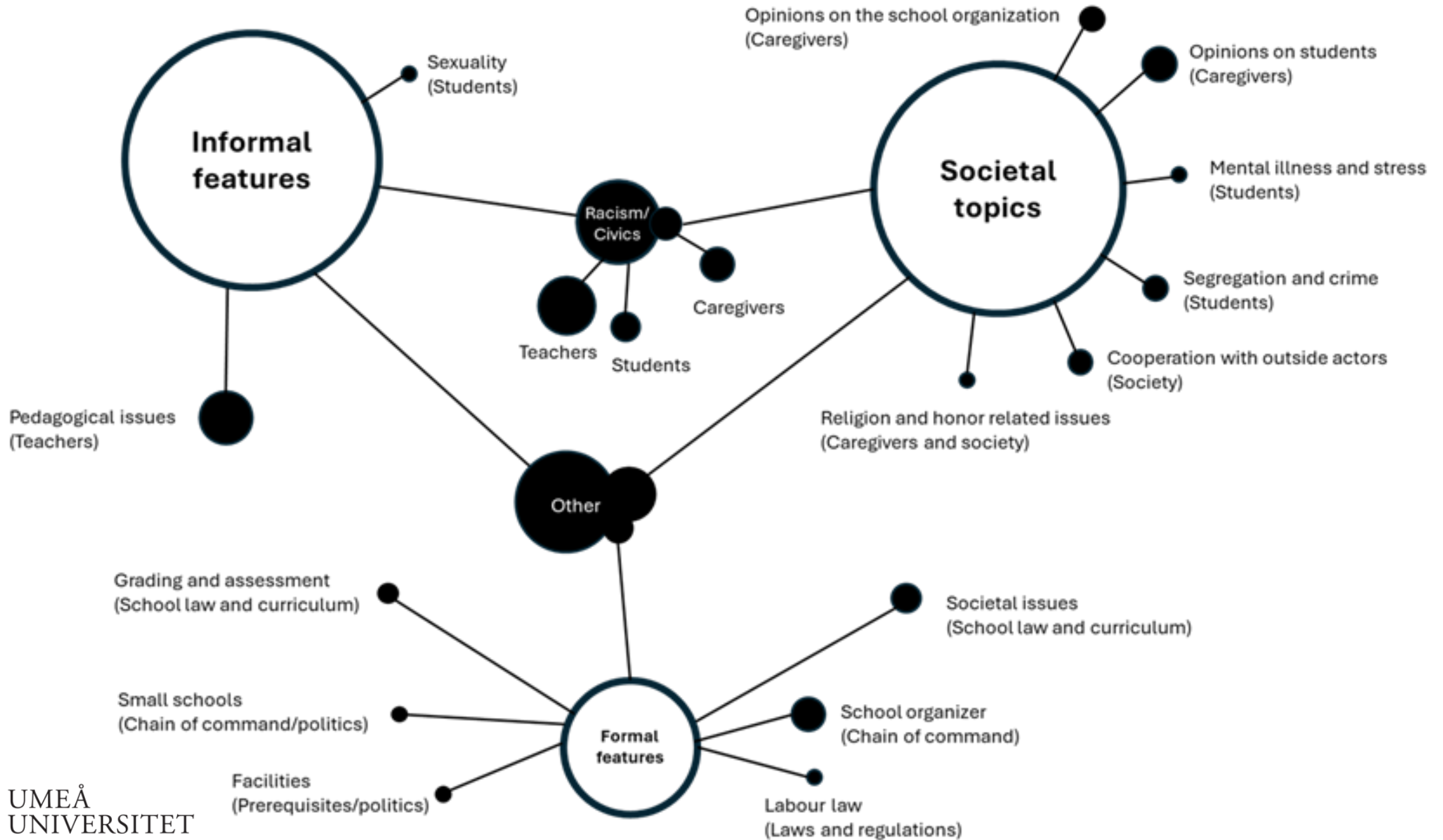
Slutsats III

- Svenska rektorer förväntas hantera ett brett spektrum av kontroversiella frågor (se t.ex. övriga) i sin praktik, vilket riskerar att skapa en fragmenterad förståelse av vad som bör prioriteras och vad som faktiskt utgör en kontroversiell fråga.

Diskussionfrågor och agens

- En ledares agens handlar om ledarens förmåga att agera självständigt och påverka sin omgivning utifrån sina resurser, handlingsutrymme och kontext.
- Handlingsutrymme – frihet att fatta beslut.
- Påverkansmöjlighet – förändra processer och kultur.
- Utifrån den presenterade kartan vad ser ni för möjligheter och begränsningar i relation till rektors agens?

Tack för att ni har lyssnat!